

Бугу чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

1990 чыл
апрель
1
воскресенье
№ 76 (14276)
1925 чылда
үндүлөттүнгөн
Эртээ 3 көр.

**СЭКП Тыва обкомунун,
Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш
Министрлер Чөвүлелинин
органы**

Мурнакчы дуржулга

АДРЕЗИ: «БАРЛЫК» СОВХОЗ

Эрткен чылдың түңсөлгөсү «Барлык» совхозу картофель өстүрүшчүлүгүн (этно удуруччуу Михаил Оюрович Нансыл-оол) республикага барык бир дугаар черде болган. Барык дээн чыдааганым — «Кызыл» совхозта Н. Солдатованын үш кишилер аралашып эвезоу 3 гектарга картофельди тарааш, оод бир гектардан 210 центнери өстүргөн. А барыктылар 35 гектар чегинден бир гектарга олаштырды 153 центнери ажаал алган. Ол эвезо анжыл-айның иштинде кооператив болуп турар. Аны бухгалтерлер, совхоз-биле керээлди, 525 тонна картофельди дугаар турган, херек кырында ову 537 тонна чегинден. Чылда 63460 рубльдин продукция бүдүргөн, а дорт чарыгдалы 31543 рубль болган. Коллективте 40 муң рубль түңгүт көр хөргенин бижылган. МТЗ-80 маркалы бир тракторду, азда коор херекселдер бүртү боор. Оон ангыда картофель шыгжаар сылатды. Сезон үезинде бир кишинин айда ортумаш шалыңы 510 рубль. Чедикшиңниң үндүзүн — азда аш белекелде. Амы үеде кооператив картофель өстүрүшүгн амаамалык белекелен турар. Эрткен чылдазында чуу

эки болганмы? Хамыңтын мурунда үезин боттарынын, 1989 чылда Саян ыңындан 19.340 рубль-биле үезиниң саян алган. Дорт чарыгдала ол дыка садырды болган. Амы үеде 97 тонна үезиниң. Ону эткен чылын-на белекел эгелээ. Ангы-ангы кылдыр сортаан, удулары салыкан. Шыгжамырында температураны дотаамал хайгаарап, таарыштырап келген. Январың ийги чартында аялашты. Февральдың орта үезинге чедир ол үезиниң бага катат сортаан. Сылды эрти, иштин эвес, мынганг сымлаан үезиниң кооперативти кечигүшери бажынарнага барып шыгжаар укурга таварышкан.

Звеноңуң тарылга шөлү сугаттыгы, ыңчалза-даа хөргениң чедикшир шынары басыраан. Ындыг болганда, чедикширлер апар. Михаил Оюровичиң эвезоу эрткен чылын ишти шөлүгн 700 тонна ирини оленди чыккан, ону Бижитин-Хая салбырын иң малчынарнын киштагылардан алып. Минералдык чедикшиңдеги черни чарбайп турган, бир удаа, а оон соонда үезини олуруткан, кезек болганда иң дугаарың бир гектарга 3-3 тонна олаштыр кылдыр чыгып ап турар.

Звеноңуң удуруччуу М. Нансыл-оол мурунчы дуржулгаңы көрүп алары-биле Арахтыңа база чораян, оон бээр-ле ам ол областың картофельчилериниң агазы-биле үезиниң чалдарга олуруп турар, сугтарда база аажок эгити. Бай-Тайганың, Улу-Хемниң, Чөөн-Хемчиңиң төлөөлери барлыкчыларның картофельден бекдик дүжүт ап келгениң дуржулгаңыңа база өөренип көрүп ап чораян. Амыңа-ың да оон түңгүт арай коомай боол турарын демделээр алаар.

Уезиниң шыгжамырыңдан хөвүжэ 2-1 хонук бурун-гаар үндүрүп алган, аяк хуңиерде ону дагытпаа курчыл, чылдыр, Оон хораннаар.

Чаын картофель шөлүңүң дувараң 2-3 катта чымчадыр, бо аягыла култиваторлары амыгала. Уңуң камгалаң стационарның аякыл-дучылгаң чылын карыбес туңуп турда база көрү коор. Черле бо үңүште ааыг-даа чон.

Эвезо ам техниказың бүдүрүп белекелен болган. Артын кезектерде бар болза, оон саадаткан. Трактор эрги, дичиңча чаа тракторуңу азап турар. Техника үрели бээр-ле түрээр, эрткен чылын септеле-техниктиң бүдүрүл-

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНДЕ

Национал хөжүмдөгө болгаш национал херекчилер эргелеп башкарылганың сайым-рангаймыдар сорулга-биле ССРЭ-ниң Националдар айт-тырларының талазы-биле өмнөд республика күбүлө комитетин ССРЭ-ниң Дээди Соведи тургузган.

ФЕДЕРАЦИЯ ЧӨВҮЛЕЛИНИҢ ХУРАЛЫ

ССРЭ Президентиниң чанында Федерация чөвүлелиниң баштайгы хуралы М. С. Горбачевтиң дарга-лааны-биле март 30-де Кремльде болган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң Даргазы Р. Н. Нишанов хурагда амыңадыг кылган, сөөт социалисттик федерацияның чаа утка-шынары-биле, ССР Эвилелиниң база өмнөдөшкөн республикаларны бүртү эргелери аягы-лаарының оларның хамаарышын талазы-биле холбаш-канын хойду-дуром актыларды төлөвилелерин аякылдып кылтып турар дугайың ол анда дыңнаткан.

Бо бугу айтырларга аякыл-боо соонураалдыг, хаың чуга болган, Чурттуң кайы-даа деңгээлинде чурттап турар хамаарыгы чөгөс хамаарыгың эргелериң иңгелди камгалаа турар, иңгелди аякыл база республика эрге-ажыатарың тазарыштыр турар хойду-дуром актыларын хуңуу алырын дүр-геделири чугула деп Феде-рация чөвүлелиниң кежи-гүниериниң ниити болдамыг болган.

Амы үеде Литва ССР-де тургустун берген байдалы Федерация чөвүледи бугу талазы көргөн, ССРЭ-ниң улус депутаттарының элчег чон үшүк Студияниң шийтирлериниң чөвүледи талазы-биле Президентиниң база ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чорудуп турар хемчеглериң дөткөн.

Амы литва удурутга ССРЭ Конституцияның база өмнөд эрге-агыгарыла-рының негеделериниң шуут күлүп көрбөй, сепаратизм-нин база национал кызым-чоруктуң тургустуңа улам, на бижылганы литва улус-туң база республиканың бугу тургустуңуң чөвүледиң эрге-ажыатарыңа чорут-тур хөлдөш турар дээр-гениң дугайында улут дугу-рүшүн илереткен.

Бо бугге үндүлөш бол-ла ол иштин совет ижи-лериниң күштелит турар дугу-рүшүнүн барымдаалы-наан, төп органиарга Литвадан база көр турар ча-галарың, телеграммалар-ны барымдаалашыңа, Фе-дерация чөвүледи литва удуручтарыңа хуңуу алып актыларын күш чок болду-рарың талазы-биле негед-ленген Литва ССР-ниң Дээди Совединиң кылырын база тургустуңуң келген байдал-ды кара чыгыш ишча үзе-зинге — ССРЭ Конститу-циясыңа дуңшур чугаала-рыңа орутуу ажыдарыңа Президентге сүмдөдөн.

Ол айтырларга хамаар-ыштыр Федерация чөвү-лелин кечигүшери Ч. Ан-тамов, В. И. Воронин, Г. Г. Гумбариде, Н. И. Де-меней, И. А. Каримов, Н. А. Назарбие, Г. Палла-ев, М. И. Снегур, В. С. Шенчюков чүве чугаала-ны.

Федерация чөвүлелиниң аякылга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Даргазы А. И. Лукьянов — база, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. И. Рыжков кы-рышкан.

(СЭТА)

ССРЭ-НИҢ Министрлер Чөвүлелиниң ДОКТААЛЫ

1990 чылдың март 29, № 305, МОСКВА, КРЕМЛЬ.

ССРЭ-ниң Чепсектиң Күштериниң, кызыгаар, иштин болгаш демир-орук шериглериң хурадаларыңда шуут шериг албатын эрттирериң доктаатканың хуусааларың доккаңа шериг албатыларын курадыкка халаарыңың 1990 чылдың апрель-июньда ээлчегил келдиришиңиң дугайында

«Бугу ичининиң» шериг хурадаларың дугайында ССРЭ Хөвүлелиң итүтсе-ри-биле ССРЭ-ниң Минис-трлер Чөвүлелиниң докта-дыры болза:

1. Дорт шериг албатын эрттирериң доктаатканың хуусааларыңда шериг албатын күссөдүн эрттир-гериниң доктаатың Күш-териниң, кызыгаар, иштин болгаш демир-орук шериг-

лериниң хурадаларыңда 1990 чылдың апрель-июньда күрүмүңкө халаар.

2. Бо доктаалды 1-ги күнүң туңдура айттыңаң шериг албатыларын курадыкка халаарыңа шериг албатын келдиртир-гениң чедир 18 хар четкен эр ха-

ССРЭ-НИҢ Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы И. РЫЖКОВ, ССРЭ-НИҢ Министрлер Чөвүлелиниң Херектер эргелекчиңи М. ШКАБАРДНЯ

СЪЕЗД АЖЫТТЫНГАН

Сонгу чүктүң эвезиң санын удуларының съездиниң март 30-де Кремльдиң Улут ордунда аякылган. Сонгу чүкте, Сибирьде болгаш Бйракың Чон үңгүе чурттап турар эвезиң санын удуларының — эвезиниң, чуга-ларын, наваларының, иш-териниң, орчоларының, саам-нарың — иштин-биле, 26 улустуң төлөөлөлөрүн съездинин аякылды иржиң турар. Ол удуларың эң хой ашык, а чамдытарың чүгө чүс-чүс ички кылдыр санат-тар.

Шуулгангың киржинчи-лериниң кирзегениң төүндө ол удуларың социал-экономики хөжүмдөзүңиң, чурттап турар чедериниң экологтуг байдалың, национал культураның улам хөжүмдөрүңиң айтырлары тулуп турар.

Съездинин аякылдыа М. С. Горбачев, Ю. П. Маслов, В. А. Медведев, Н. И. Рыжков, А. В. Власов, А. И. Лукьянов, А. Н. Ги-ренко, Ю. А. Манасюков, Г. И. Усанов, Р. Н. Ниша-нов киржиң турар. Ол ык-наш ССРЭ-ниң улус депу-таттары, министрстволар-ның болгаш ведомстволар-ның харысалагың аякыл-датылары, эрге-агыгарың уду-руччулар, эртем болгаш культураны аякылдылар, делегер организациаларыңың база элээн хой дагыткың чурттарың эвезиң санын удуларының национал орга-низациаларының төлөөлери азда олуптур.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң бол-гаш Министрлер Чөвүле-линиң өмүзөңдөн В. И. Во-ронников чыгылганарга ба-

йыр чедирип, чүве чугалаан. Сонгу чүктүң удулары РСФСР-ниң болгаш Эвизли-дин удуларының аразында төлөшүр чегин элден турар. Россия Федерациясының үндүс чурттагың чонунуң улус аякыл-агыгарың аякыл-дуур азырларда күе-линиңиң болгаш иденкей-ли аякылдуу турарың дем-делгери өөрүчүгү. Олар экономика болгаш култура тургузушунуңа коску че-дикшинериниң чедип ап турар. Ол чорун эде тургусту-рушунуңуң удуларың су-верениң эргелериң бижит-келериң улут салдары чедип улут херекчилер турар деп, ол чугалаан.

Съездиниң оргкомитети-ниң даргазы профессор Ч. М. Тахасми илеткеп кылган. Совет эрге-агыгарыңың чылда-рында эвезиң санын уду-ларыңың шалың хөжүмдөзүң чедип алганың, амыңаңиң на-ционал үңү-бикитиң бол-ган национал интеллиген-тиң илеткеп адырдың дем-делгезиң илеткеп адырдың, амыңаңиң аякылдыларга маарышкың айтырларга то-даргай доктаган.

Сонгу чүктүң эвезиң санын удуларыңың экономика болгаш култура хөжүмдөзү-ниң 1991—1995 чылдарда болгаш 2005 чылга чедир комлекстиң программаларының төлөвилели РСФСР-ниң Министрлер Чөвүле-линиң Даргазының ораман-чы, РСФСР-ниң Күлпаланы-ның даргазы А. А. Хомжов съездине илеткэн.

Оон соонда санаалда эге-дөөн. Делегация бүртүңүң төлөөзинге сөс бээр деп ду-гуршкан.

Съезд аякылган уламчы-лап турар.

(СЭТА)

ЛИТВАДА БАЙДАЛ

Республикада байдал нарын болуп артышкан. Литва ССР-ниң Дээди Совединиң «Литва куруениң ха-маарышас чоруну катат тургузар дугайында» хуңуу алган шийтириң республиканы чонуң чыгыш аяк эвес төлөшүр чегин элден турар. Олар иштин бир чамдыкы ул аитыны дөткөн, а бир чамдыкы шың эвес деп санап турар. ССРЭ-ниң составында үер-үемезиниң дугайында республикага референдум чорударың негези хурадал, митингилер удаа-дараа боол турар. А литва удурутла ыңдыг айтыртыга шуут

удурланган олупушкан. Республиканың Дээди Совединиң аякыл-буруу шийти-рилериң үндүрүп турар. Чоокта чаа зааан чарткан. Куруне камгалагыңиң ми-нистерствозуң тургускан.

Литваның Дээди Совединиң даргазы Н. Либергис республикада байдал дугайында илестелди сессияга кылган. Массалыг информация чепсектери республикада байдал дугайында шың эвес медделери берип турар, литва чонун коргурд дээн кордашышканыңа чүд-да бүтпес деп, ол чугалаан. Литвага дагыткың чурттар-ның коррупционерлериң

иң көрүн хоруван бис, а ол ыкнаш шериг албатын-дан боттары чедип көрүп турар литва олддарың кан-дык-лаа бурууу чок деп, ол демделгээч.

Мымдыг нарын байдалы ССРЭ-ниң платформалыгы дугайында коммунисттер энтре-низмге болгаш сепаратизмге удур демиселди чорудары-биле боттарыңың күжүн кат-тыштырың турар. ССРЭ-ниң платформасында туржуп турар 29 чаа райкомарың болгаш хоормонарың тур-густуңа ол дугайы херек-чилеп турар.

(СЭТА)

Тыва АССР-ниң улус депутаттарының соңгулдаларының талазы-биле округ соңгулда комиссияларының ДЫҢНАДЫ

«Тыва АССР-ниң улус депутаттарының соңгулдаларының дугайында» Хоюду-луу 33 күнүгө дүшүрт. 1990 чылдың апрель 22-де катат соңгулдалар эрттир-ер-биле холбаштыр округ-тарын соңгулдалар комис-сиялары дараазында катта-даттары бүртүкчө:

Барың-Хемчик район
Ак-Довурак Муруну № 40 соңгулда округуң талазы-биле

Парамиң Генкайды Вик-торович, 1952 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, «Тыва да-дугу» комбинат-тын директоруңуң хуңуу-ле-гизин күссөдүн турар, Ак-До-вурак хоорай.

Суге Маалыр Владимир Хертекович, 1944 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү чуртта-да-коммунал аякыл-агың бүдүрүгө эргеледи-нин начальниги, Ак-Дову-рак хоорай.

Тас-оол Юрий Василь-евич, 1963 чылда төрүттүң-ген, «Молодежь Тывы» со-лунуң редакторуңуң ора-манчы, ВЛКСМ кечигүүчү,

Кызыл хоорай.
Ак-Довурак Топ № 45 соң-гулда округуңуң талазы-биле

Ойдуң Иранада Хүлер-оол-овна, 1959 чылда төрүттү-ген, кечигүүчү эвес, Ак-До-вурактың № 3 ортуман шко-лазының алдаш дашкаар аякыл талазы-биле организа-тор, Ак-Довурак хоорай.

Ооржак Май Борисовна, 1949 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, районнуң туберкулезка удур диспансе-риниң улут эмчизи.

Бардык № 48 соңгулда округуңуң талазы-биле

Кара-Сад Владимир Ша-гдарович, 1952 чылда төрүттү-ген, дүргөн дуза чедирер станицияңың фельдшер, ке-жиңи эвес, Кызыл хоорай.

Кужугет Чарашай Аб-бан-Ламатова, 1953 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, «Барлык» совхозтуң мал-чыны. Барык суур.

Монгуш Эрес-оол Алек-сандрович, 1942 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, Тыва АССР-ниң харыл-саазың бүдүрүгө-техниктиң эргелелиниң кол инженери, Кызыл хоорай.

Шавыра Карбай-оол Хертекович, 1942 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң килдиш на-чалыгы, Кызыл хоорай.

Шыраан Биче-оол Суңду-евич, 1944 чылда төрүттүң-ген, СЭКП кечигүүчү, ИХМ-ниң политбюродиниң на-чалыгы, Кызыл хоорай.

Чөөн-Хемчик район
Чадаана Шахтер № 56 соңгулда округуңуң талазы-биле

Монгуш Альберт Май-оол-ович, 1966 чылда төрүттүң-ген, ВЛКСМ кечигүүчү, «Каа-Хем» хөмүр-лаш разрезиниң Чадаана участкаыңуң слесары, Чадаана хоорай.

Монгуш Наталья Мерген-овна, 1954 чылда төрүттүң-ген, СЭКП кечигүүчү, Чада-аның № 1 ортуман шко-лазыңың башчымы, Чадаана хоорай.

Сагаан Соңур-оол Мон-гушевич, 1945 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, «Каа-Хем» хөмүр-лаш раз-резияң Чадаана участка-ыңуң инженер, Чадаана хоорай.

Хайыракан № 59 соңгулда округуңуң талазы-биле

Монгуш Владимир Сурун-ович, 1961 чылда төрүттүң-ген, кечигүүчү эвес, СЭКП-ниң XXII съездиниң атыг совхозтуң чылаачыны, Хайы-ракан суур.

Сут-Хөл район
Бора-Тайга № 85 соңгулда округуңуң талазы-биле

Кара-Сад Павел Сура-тович, 1954 чылда төрүттүң-ген, «Сут-Хөл» совхозтуң директору, СЭКП кечигүүчү, Сут-Хөл суур.

Куулар Черлиг-оол Чап-кымаевич, 1940 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, Тыва АССР-ниң Чогаалың-га эвизелини баштаар чегини харысалагың секре-тарын, Кызыл хоорай.

Сарылар Алкестина Ким-овна, 1959 чылда төрүттү-чү, «Сут-Хөл» совхозтуң малчыны Бора-Тайга суур.

Име № 86 соңгулда округуңуң талазы-биле

Ошлар Иван Дугар-оол

вич, 1955 чылда төрүттүң-ген, СЭКП кечигүүчү, улус депутаттарының Чөөн-Хем-чик район Совединиң итүт-секиң комитетиниң ИХК-ның начальниги, Чадаана хоорай.

Ооржак Даттыг-оол Ман-чык-Доржуевич, 1948 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, күрүле албан черлериңиң аякылдыкчыларыңың проф-ессор обкомунуң даргазы, Кызыл хоорай.

Кызыл район
Сукпак № 79 соңгулда ок-ругуңуң талазы-биле

Ирванга Борбан-оол Ир-гитович, 1938 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, Сукпак ортуман школының башчымы, Сукпак суур.

Зорина Лилия Семёновна, 1944 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, СЭКП Тыва обкомунуң иделология ил-диниң эргелелиниң, Кызыл хоорай.

Устов Василий Иванович, 1954 чылда төрүттүң-ген, СЭКП кечигүүчү, «Сукпак» совхозтуң директоруңуң

оралакчымы, Сукпак суур.

Шамбалыг № 81 соңгулда округуңуң талазы-биле

Куулар Александр Нор-буева, 1941 чылда төрүттү-ңен, СЭКП кечигүүчү, № 1 болууда бажының тибетолог-эмчизи, Кызыл хоорай.

Монгуш Эрес-оол Доржу-евич, 1957 чылда төрүттүң-ген, СЭКП кечигүүчү, «Шам-балыг» совхозтуң чылаачыны, Шамбалыг суур.

Бич-Хем район
Туран Соңгу № 89 соң-гулда округуңуң талазы-биле

Семёнов Иван Николае-вич, 1932 чылда төрүттү-ңен, СЭКП кечигүүчү, Туран-ның ышыл аякыл-агыгарының директору, Туран хоорай.

Халды № 94 соңгулда ок-ругуңуң талазы-биле

Алды-Херел Виктор Ни-колаевич, 1950 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, Халды суур.

Монгуш Алаш-оол Бюдо-лович, 1936 чылда төрүттү-ңен, СЭКП кечигүүчү, «Эп-бен» совхозтуң зоотехниги, Эзэрбек суур.

Танды район
Сосновка № 101 соңгулда

округуңуң талазы-биле

Бакуров Михаил Гаври-лович, 1953 чылда төрүттү-ңен, СЭКП кечигүүчү, район-нуң бойдус камгалагыңиң даргазы, Бай-Хаяк суур.

Хову-Аксы Соңгу № 103 соңгулда округуңуң талазы-биле

Ондр Диктер Хомудуков-овна, 1946 чылда төрүттү-ңен, СЭКП кечигүүчү, Хову-Аксының санжыктаспаны-зың кол эмчизи, Хову-Ак-сы суур.

Хову-Аксы Муруну № 104 соңгулда округуңуң талазы-биле

Евланов Владимир Петр-ович, 1948 чылда төрүттү-ңен, Хову-Аксы АТБ-иниң чылаачымы, кечигүүчү эвес, Хову-Аксы суур.

Тес-Хем район
Самагалдай № 106 соңгулда округуңуң талазы-биле

Дарбаа Юрий Көк-оолович, 1963 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, «Тываның аякылтары» солунуң харысалагың секретары, Кызыл хоорай.

Кадлар-оол Роман Има-жалович, 1929 чылда төрүттү-ңен, районнуң төп эмнел-гериниң кол эмчизи, СЭКП кечигүүчү, Самагалдай суур.

Майбар Зайнер Маа-Хөө-евич, 1939 чылда төрүттү-ңен, СЭКП кечигүүчү, Тес-Хем районнуң даргазы, ичч ораманчы, Самагал-дай суур.

Саян Каа-оол Курьерич, 1937 чылда төрүттүңен, СЭКП кечигүүчү, Тыва АССР-ниң культураның ми-нистриниң ораманчысы, Кызыл хоорай.

Чооду Кара-оол Кузек-ович, 1936 чылда төрүттү-ңен, СЭКП кечигүүчү, «Смел-дычтың» солунуң харыс-алагың секретары, Кызыл хоорай.

Шомбун Борис Кыргыс-ович, 1953 чылда төрүттү-ңен, СЭКП кечигүүчү, Тес-Хем районнуң ийги-летелериң секретары, Самагалдай суур.

Эрелчин Валерий Вик-торович, 1953 чылда төрүттү-ңен, септеле-техниктиң бүдүрүшкөн директору, Самагалдай суур.

